

ШУМАДИЈКА,

ЛИСТЪ ЗА

КЊИЖЕВНОСТЬ, ЗАБАВУ И НОВОСТИ.

Учредникъ и издавателъ Любомиръ Н. Ненадовићъ.

ТЕЧ. IV.

{ Овай листъ излази вторникомъ и петкомъ, цѣна му је за три мѣсeca 4 цванцика.

{ № 16

СЛОВО.

(Кој је на св. Саву ове год. говорио г. Ректоръ Райко Лешанинъ.)

Преосвештенији владико,

и высокопочитаемо собраније.

Данашњи данъ и успомена преважногъ имена, првогъ Архиепископа и просветитеља србскогъ, кога свакиј Србинъ са сокрушенимъ срдцемъ и смиренимъ духомъ, са преиспунјенимъ чувствомъ благодарности и побожнимъ усхићенимъ напоминъ, слави и преузноси; позвао је и насъ да га овде у сјайномъ скупу, у овомъ Храму муз, са соединенимъ осећањемъ и укупнимъ чувствомъ благодарности, као патрона духа србскогъ, поздравимо и проглавимо.

Прослављати кога значи побројавати и преузносити велика и славна дѣла његова, значи изчисљавати велике заслуге његове, са особитимъ чувствомъ почитања и благодарности. Вредностъ свакога цѣни се само по великимъ дѣлома и заслугама, указанимъ роду човеческому у общте, или поједиономъ народу. Како бы дакле и мы просветитеља нашегъ болѣ и достойнѣј прославити могли, но кадъ бы се у разлаганѣ и побројаванї његови велики дѣла, кадъ бы се у оцѣњаванї и уважаванї неопѣними његови услуга, кое је онъ за време свогъ живота Србскомъ Народу указао, упустили. Са овимъ бы са- мимъ и мы найболѣ засведочити могли, да смо достойни потомци лозе Неманьине, јеръ онай кој уважава указана му доброчинства, показује уједно да је такавъ достојанъ био.

Али има ли једногъ Србина, коме бы велика и славна дѣла светитеља нашегъ непозната била? Име његово слави се већь данасъ по свуда, где Срба имаде, у сјайномъ двору, као и у простой колеби, и невино пастирче већь данасъ предъ своимъ стадомъ у флурици њему химну пѣва. По свима храмовима и светимъ местима данасъ се њему хвала оддає, као што су и одъ овогъ места већь више пути, и сваке године превелике заслуге његове за Србскій Народъ, са највећимъ страхопочитаниемъ изчи- сляване и преузношне.

Оставляюћи дакле као обштепозната сва велика и чудотворна дѣла, съ коима је овай велики мужъ — кога је као што се чини, самъ богъ изабрао, да чрезъ њега србскиј народъ изъ tame и невѣжства избави, узвиси и прослави — Србима у многимъ и превеликимъ критиче-

скимъ обстоятельствама као ангель хранитељ, свагда на страни стајао и снажно помагао; и као ново сунце на србскомъ хоризонту, своимъ великимъ духомъ, благодатије луче, с' више дароване му мудрости, просипао и народъ србскиј обасјавао.

Изостављајући са свимъ изъ вида поедини добочинства и милости, коя је онъ непрестано поединимъ особама указивао, и богате милостини и задужбине, које је онъ нарочито на свомъ путovanju у Јерусалимъ и Египетъ чинио: — нећемо више ни о томе говорити, колику је услугу је онъ србской цркви и србскомъ народу с' тимъ учинио, да је онъ првый одъ Срба за Архиепископа србскогъ постављенъ, с' тимъ правомъ, да онъ и његови послѣдоватељи, сами могу Архиепископе бирати и тако Србску Цркву са свимъ независиму одъ Патрјаршије Цариградске учинио. — Нећемо се упуштати ни у то, да је онъ испросио одъ цара Грчкогъ Кралѣвскій вѣнацъ, са којимъ брата свогъ Стефана, као првогъ вѣничаногъ Краља Србскогъ вѣличао; како је доцнѣ истогъ брата свогъ изъ мртвы воскресао; и напоследку како је чудесномъ својомъ силомъ у среду лета у Маџарскіј логору, који су пошли били да Србију покоре и западной цркви обрате, отишао, својомъ богоугодномъ молитвомъ изпросио у Бога те је ледије с' неба пао, съ тимъ Маџарскогъ Краља о с' више дарованој му сили увѣрио, њега напомиренъ склонио и тако велику несрѣћу одъ Србије одвратио.

Кадъ сва ова и многа друга заиста чудотворна дѣла, као већь свакомъ Србину довольно позната, изоставимо, онда мислимъ да нема згоднѣјъ начина, на који би мы овай превеликији данъ Патрона свјоје наши школа, болѣј прославити, ничимъ одабране госте овогъ минервиногъ храма, — који су присутствомъ своимъ данашњи торжество увеличати изволили, — болѣ дочекати неби могли, него кадъ бы се упустили да говоримо о стану просвете србскогъ народа онога времена, у које настъ и прва помисао, на животъ и дѣла просветитеља нашегъ и нехотице поставља, како бы онда на данашњи станъ просвете србскогъ народа прећи и ово достойнѣје оцѣњити могли.

За точно описанје, и подробно упознанје ма које стране живота, кога му драго народа давнопрошли времена, служе намъ: писмени документи, исторически податци со временемъ списатеља, оногъ истогъ или другогъ народа. За познавање нарочито душевне стране каквогъ народа служе памъ особито закони, његови обичаји пѣсме и дру-

ги душевни производи и споменици. Гди овакови подати недостаю, врло бы тешко и готово немогуће было и вомъ великомъ историку и испитателю древности, народъ каракавъ, ма у комъ смотреню довольно познати и оцѣнити. При оваковимъ обстоятельствама мора се сваки и са површнимъ познавањемъ задовољити. Ово смо само зато навели, да напредъ кажемо високимъ гостима овогъ заједења, да нетреба одъ данашњегъ слова немогуће очекивати.

Време кое самъ за предметъ данашње беседе више по наклоности и любави къ србскимъ стварма него по момъ у овој струци знану и вештини изабрао, може се означити као време варварства у литератури европскій народа.

После давнашије пропасти већъ заборављени, негда цветајући грчки република; кадъ на развалинама римске републике, абсолютизъ, самовластіе и необузданостъ властолюбиви римски царева неограничену монархију подигоше, и ињовога нигда неодънимой литератури и свакомъ слободніјемъ душевномъ развијању ногомъ завратъ стадоше. Кадъ је и ово ињово неизмѣрно или болъ рећи светско царство, почемъ је своимъ граднимъ разпространеніемъ, сваку свезу и усредоточавају силу изгубило, као жертва свогъ безграницногъ и претераногъ надмоћија пропало; кадъ су затымъ у народ. комешану и пресељавању, више сурое и дивље хорде азијатски народа цѣлу Европу преплавиле, мачемъ и огњемъ опустошиле, у оваковомъ комешану народнѣју, у комъ је најфиније предиво било челични панциръ, најбоља украса преје оклопъ и штитъ, украса главе шлемъ, највеће художество и вештина хитанъ перни будоване и снажно владање са копљемъ и оптимъ мачевима, највећа слава војничко освајање туђи земаљи; најбољи зајати и заниманије разбойничко четовање. — У оваковомъ векимъ времену, неможе се о никаквомъ душевномъ развијању народнѣју, о никаквимъ художествама, занатима и умѣтностима, говорити.

Овомъ злу слѣдовало и доцнје и друго, религијозно трвенје, у ово време спадају и крстоносни походи, који су толико милиона људи стали. Свемогућа и неограничена Епархија западне цркве, подъ видомъ распространавања јединоспасавајући догма ове цркве, ишла је на то, да све народе и државе ићеји свемогућој диктаторској власти подчини, да све владатељ својимъ вазалима учини, како бы онда по својој волји, свемогућомъ буномъ или анатемомъ ове на престољ подизала или свргавала. Религија је била истоветна са државомъ, и као што се у стара времена могло рећи нема права безъ државе, тако се садъ могло рећи изванъ хришћанске религије западне цркве нема ни права ни државе.

Подъ оваковимъ окресностима и толикимъ незгодама и опасностима окружена и изложена налазила србска држава за време ићеје прве величине и растења. И башь у оно време, кадъ је у цѣлој Европи свакомъ слободніјемъ развијању народнѣју путъ препреченъ, свакомъ полету душевномъ крила пресечена, — кадъ је цела наука ограничена была наскрбио изтражавање и пабирчење изъ погубљиња и раствурија папира стари класически списатељи — у овако незгодно време починије велимъ прво душевно и развијање србскогъ народа, и потоме у толико је оно за насъ важније и знаменитије, у толико већма морамо оне му-

жеве почитовати и уважавати, у толико се већма, ињоје незгоде побједити, веће препоне одклонити, и образовању народнији путъ прокрчити знали.

(край слѣдује.)

СЛЕПАЦЪ АЛІЈА.

(край.)

„Ој! Хеј! Стой прјане!“ повичемъ за дервишемъ и потрчимъ за ињимъ. Онъ ме чује, и одма стане.

„Брате!“ рекнемъ му я „нисамъ се сетио да су камиле одвећи тврдоглаве и јогунасте када свою главу подигну, и зато ћешъ ты невештъ быти такве бештіе као што треба управљати. Я се боимъ, да нећешъ ни са тридесетъ камила моћи на край изаћи — а са четрдесетъ и ће ни мислити, него дай ты мени једну десетину камила, да ти у томе баръ признателностъ моју укажемъ, и колико засадъ могу помогнemъ. Уверенъ буди, прјателю мой, да я то збогъ твоје среће иштемъ.“

„Я самъ уверенъ“ одговори спокойно дервишъ, „да ти прјателю мой савршено право имашъ. Узми дакле съ милимъ богомъ јоштъ десетъ камила по твојој волји; али немой на сиротину заборавити, него је подпомажи колико годъ можешъ; јеръ зато самъ ово благо одредio.“

Кадъ самъ десетъ камила, по мојој волји изабрао, видећи дервиша сасвимъ спокойна, отменъ ма' и сувише се обезобразимъ.

У место да благодаримъ добродушномъ човеку на уступљеномъ ми богатомъ дару, рекнемъ: любезный мой брате, будући я съ тобомъ добро мыслимъ, то теби самоме на размышленъ оставлямъ, промисли само колико ћешъ са тридесетъ камила муке и главоболъ имати, зато држимъ да ће за тебе добро и полезно быти, да јоштъ једно десетъ камила я узмемъ.“

„Може быти да имашъ право,“ одговори онъ. Узми! али само ји на добро употреби! — Опрости ми владателю правоверни! Я самъ ти био подобанъ ономе човеку, који водену болесть има, па ма колико што, све је жеданъ и никако се довольно напити неможе.

Нис ми доста было што самъ већъ двадесетъ камила безъ по муке измолио, него садъ јоште силније за благомъ грамзећи наново станемъ молякати и плакати, јоштъ за једну десетину; и я ји одма добијемъ одъ милостивогъ и великодушногъ дервиша, који ме опетъ опомене, да на сиротину и човеколюбје не заборавимъ, и да свакадъ живо у памети имамъ, да смо сви у божјимъ рукама, одъ кога свачија срећа или несрећа зависи.

О! Я самъ му се обећавао и са свачимъ га уверавао, да нећу себично съ богатствомъ поступати, већъ човеколюбиво га на сиротину и на друге помоћи потребујећи бѣдне, колико могу, употребити. Найпосле загрливши га, станемъ га любити и на ново ласкателно молити, докъ нисамъ и они последни десетъ камила измолио, и тако я одъ мога предоброга дервиша лепимъ начиномъ узмемъ и благо и камиле.

„Брате! Я бы рекао да ты твојомъ жельјомъ и чеџњомъ за благомъ, претерујешъ границу. Нека ти све

съ милимъ богомъ просто буде, я блага ни мало нетребамъ, мени е ово излишно, зато гледай те се барь ты човеконристайно съ ныме усречи, но на мое опомене никадъ не заборави, и одъ свегъ срца пріятельски ти желимъ, да те мылестивый богъ одъ сваке страсти и се-бичности сачува!“

“Говори далъ колико ти драго“ помислимъ я у себи „та ты имашъ доста блебетльивъ езыкъ, и зато ми безъ никаква затезания и размишлявания све до ёдне камиле равнодушно уступи, што у кутіци таково средство имашъ, съ коимъ можешъ десетъ и ляда пута веће вредности, не-го што камиле съ благомъ износе, за ёданъ часъ набавити; а да кутіца веће одъ тако велике важности, помислимъ да е небы толико брижљиво тражјо, и кадъ е на-шао, брже болъ у нѣдра е сакріо? Стой! све самъ добио, а и кутію морамъ добыти, па было лепимъ или на-силнимъ начиномъ.“ Тако ме е зли духъ подбуньвао, и готовъ самъ био и безъ молбе да е отменъ, почемъ самъ много лачи одъ дервиша био; но опетъ се тргнемъ мало, и рѣшимъ се на лепъ начинъ до кутіје и нѣногъ опредѣ-леня доћи.

Захвалимъ дервишу на любави и доброти и загрлив-ши га рекнемъ му: „Богъ нека твою доброту и велиодуш-ностъ богато награди. Али любезный мой брате, я самъ сувише любопитљивъ. Кажи ты мени юште, нашта ти она у кутіји помада? — И я бы те у пайвећи покорно-сти замоліо — да ми юште и ю поклонишъ: јръ кадъ си се као дервишъ света и свачега на свету одрекао, то нашто ће ти кутіја съ помадомъ?“

Дервишъ ништа непрограмни него извади кутіју и преда ми: „Ето ти е“ — рече ми сасвимъ милостиво, „я ёданъ могу башъ ништа неимати, и само бы радъ био да тебе усречимъ, па да се подпунимъ задовољствомъ одъ мене растанешъ, съ драге волје да бы ти юште што да имамъ, но самъ знашъ и видишъ да кромъ овы мои ста-ры аљина ништа више немамъ, и да самъ садъ опетъ о-най убогіј дервишъ, кои самъ био и пре него што смо благо нашли и задобили.

„Дервишу! Брате! Анђелу хранителю мой!“ рекнемъ я „е дедъ садъ подпуни меру великодушнимъ доброчин-ствомъ твоимъ, и научи ме шта ћу съ овомъ помадомъ; коя е безъ сумња одъ велике важности, радити.“

„Намажи мало,“ баяше му одговоръ, „съ њомъ ле-во око, па ћешъ тада моћи сво подземно благо видити; но никадъ немой да се преваришъ, па десно око да на-мажешъ!“

„А зашто небы и десно?“ запитамъ га я.

„Зато, јръ ћешъ ослепити!“ одговори ми онъ.

„Е да! ты желишъ съ тимъ да найвећу важность ове тайне, за себе задржишъ, помислимъ у себи; и буду-ћи е онъ ту тайну найболје знао, затворимъ лево око и замолимъ га да ми мало намаже, да се уверимъ да ли је тако као што ми каже. Онъ то свесрдно учини. И ка-да самъ око отворио, имао самъ шта видити, на све стра-не по гудурата, пећинама близкимъ и удалјнимъ љестима неброено благо и свакојаке драгоцености, у найвећемъ блистаню и трептаню, тако да ми скоро одъ силне сияно-сти очи засенуше. Одъ велике радости упрепастимъ се

и изванъ себе доћемъ, но затимъ се опетъ одма добро развестимъ.

„О! Хо! дервишу мой,“ помислимъ садъ у себи, нећешъ ме ты обманути! Све я добро и прекрасно знамъ, знамъ богами знамъ! Ако и десно око съ помадомъ на-мажемъ, тада ћу не само моћи силно благо видити, већ и задобити, па ово текъ важи, а шта ми е оно, што са-очима видимъ.“

„Любезный брате!“ замолимъ га я, „е дедъ намажи ми садъ мало и десно око, јръ я самъ уверенъ, да ми ништа шкодити неће!“

„Та за име Бога! заръ си већъ заборавио што самъ ти казао? немой се упропастити!“ но савъ нѣговъ пріятельски говоръ, мени ништа непоможе. Онъ се кукавацъ бадава трудјо и мучио да ме одъ луде намере одврати — па опетъ све бадава! И найпосле кадъ ме свакојако поче советовати, да се я те за мене упропастителне желѣ ока-немъ, счепамъ га за вратъ и као бѣсомучанъ проде-ремъ се:

„Садъ ћу те я памети научити обешеначе ёданъ, кадъ нећешъ да ми желю испунишъ!“ — О! ты свемо-гући Боже! „проговори онъ уздишући:“ я ти се съ драге волје покоравамъ, и испунићу ти желю; но знай да те лакомство заслепило, и зато ћешъ морати овогъ часа ослепити.“

„Умукни ёданпутъ,“ помислимъ у себи, „таманъ ће една и иста помада моћи човека ослепити, коя му уједно и силу дае много и сувише видити,“ тако самъ садъ мы-слио, и затворимъ десно око, кое ми дервишъ, у найве-ћемъ свомъ тешканю и ядикованију, намаже!“

„О! Владателю правоверни, на велику жалост и несрѣћу мою, кадъ самъ очи отворио, у надежди найвеће благо задобити, покара ме богъ, тако, да садъ више ништа на овоме беломе свету нисамъ видити могао. Све ми је садъ предъ очима тавно и мрачно постало. „Я по-стадо правый слепацъ!“

„О дервишу! брате, мой рођеный брате,“ прогово-римъ ожалошћенимъ гласомъ „смилий се, и учини да до-бјемъ видъ! ты си у стану то учинити, јръ сву тайну природе врло добро разумешъ!“

„Едини Богъ може то учинити, призовай њега у по-моћь; я ти помоћи не могу!“ одговори ми дервишъ. И на сву моју молбу опетъ ми прећаши повтори: „Я ти садъ непомого, а лепо самъ ти предсказао, шта ће те снаћи па не био до тога доћи! — Ты си ме натерао, да ти и десно око намажемъ, при свемъ томъ, и ако самъ се упиняо да те пріятельски одъ силногъ лакомства од-вратимъ. Што је ту је, я садъ више преиначити не могу!“

Кадъ самъ видјо да ми ништа неможе помоћи, у найвећој понизности и покорности замолимъ га, да ме не-остави сама, да пропаднемъ, него да ме са собомъ пове-де, докъ не наиђемъ на какавъ Караванъ, съ коимъ ћу после моћи у Багдадъ отићи!“

О свемогући Боже! онъ ме остави мојој судбини, узме свою кутіју и отера съ богатимъ товаромъ све ка-миле. Я самъ сада као и свакиј слепацъ по пустинији тамо амо као мува безъ главе тумарао, изъ потока у по-

www.tokvira одь дрвета до дрвета ядно и чемерно, се пребывао, ерь нисамъ ништа предъ собомъ видio!

Али Богъ милостивый постара се и послалъ помоћь. Садъ ме стиже једанъ Караванъ, поведе ме са собомъ у Багдадъ. Ту намислимъ на тигровомъ мосту остати и милостию просити, ерь као слепацъ а сирома, неби се другчје могао рапити; по да бы и велике мое грѣхе ко-лико толико покаяо, нађемъ да треба, да одь свакога поредъ милостиња и по једну ћушку испросимъ!

Владателю правоверны, слепъ самъ постао будући самъ заслепљенъ био. То је моя сва јадна историја."

"Ты си заиста велико и те како велико зло учинio, одговори Калифа," и велико лакомство довело те је до тога. Моли Бога за опроштење! Међутимъ одь дана се више нећешъ просити, ерь овако што неприличи за мусулмана. — Ты ћешъ на данъ по четири сребрне драхме примати одь муга коморџија, и мислимъ да ће ти доста быти да се пристойно издржавати можешъ. Пріјави се њemu, садъ одлази!"

ЕРАКЪ И ПЕТАКЪ.

Еракъ. Защто богати люди, и велика господа, еду скупа ёла, и пјю скупа вина.

Петакъ. Я мислимъ зато, да бы и они имали унутрашњи вредности.

ДОМАЋЕ НОВОСТИ.

Постављени су: Васа Ђорђевић за I. столонаачалника поп. финансје, а на његово место за II. столон. Дим. Динуловић протоколиста кн. канцел. а на његово место Павле X. Трнковић архиваръ, а на његово место за архивара Миланъ Ђ. Стојићевић регистраторъ, а на његово место Ђорђе Николић експедиторъ, а на његово место Коста X. Селаковић канцелиста, практиканти Миланъ Миланевић и Владимиръ Стојановић за канцелисте, све (осимъ прве двоице) при књижеској канцеларији.

— Постављени су: Ђорђе Вучковић за директора карантине рашкогъ, Стойко Марковић за I. осмотрителя карантине Алексеничкогъ, и Јаковъ Пауновић за пр. осмотритора и писара карантине рашкогъ; Милошавъ Тодоровић за пр. осмотрителя карантине Радујевачкогъ и Радејко Бркић за пр. надзирателя грамадскогъ састанка.

СТРАНЕ НОВОСТИ.

— Као што разне телеграфске депеше јављају: царъ Николай после врло краткогъ боловања 18. Фебр. у подне преселјо се у вѣчност. Онело је већъ држано у капели рускогъ војланства у Бечу. Найстаріји синъ покойногъ императора ступио је на престољ, подъ именомъ Александеръ II. (Царъ Николай рођенъ је 25. Јуна 1796. год. ступио је на престољ руски 19. Нов. 1825. год. оженјен је 2. Јула 1817. год.)

— Кнезъ Меншиковъ јавља: да је 5. Фебр. била битка кодъ Евпаторије, и да су Руси непрјатељима покварили једну част топова, и 5 кола муниције западли. — Но кадъ главни

генералъ Хрулевъ примѣти, да у Евпаторији има 40 хиљ. люди са 100 топова, изда заповесть, те се повуку натрагъ, кое в све било у найвећемъ поредку. Кодъ Севастополя сајозници ништа ненапредују, руски топови једнако узнемишу јих. 1. Фебруара западли су Руси Французима једанъ магацинъ пунъ барута, и је већ у воздуху.

— Титовъ приспѣо је 15. ов. м. у Берлинъ, и оданде ће се одма кренути у Бечъ.

— Одь 12. Фебр. изъ Париза пишу: да у Паризу држе за извѣстно, да ће царъ Наполеонъ вѣнчанъ у Криму, и то пре, него што млоги мисле. Све је спремно за његовъ пут. Млоги одь цареве пратње већъ су отишли — Париске новине опомињу се да буду умерене у писанју, за време царевогъ одсуствија. — Русе јоштъ је у Паризу.

— Кнезъ Наскиевић приспѣо је изъ Петербурга у Варшаву 12. Фебр.

— Последни манифестъ *блаженопочившега* цара Николаја, неодноси се на Польску. Сада само оружјо се великоруси.

— Рагланъ одь 29. Јан. изъ Крима јавља: да нема ништа ново јавити, да се здравље у војску полагано поправља, и немају доволно сена.

— 20. Дек. било је у Криму Евглеске војске свега 38.732 човека. Кадъ се одь те суме одузме болестни и ранњи 13.915 онда остаје 24.117 војника; 25. Јан. пакъ било је једва 21.000 способни да се туку; а у Скутарима хиљаде леже болестни.

— Великиј царскиј барјакъ, који је одь неколико дана у Севастополю развијенъ био, скинутъ је, и то је знакъ да су руски велики кнезеви отишли изъ града, где су се неко време бавили.

— Изъ Петербурга одь 5. ов. м. јавља: да се једнако војска изъ унутрашњости Русије креће на границе. Великиј кнезъ Константинъ често путује у Кронштадтъ, и надзираша тамошње припреме и оружја поморска.

— Изъ Париза одь 12. ов. м. опетъ пишу: да је између Француске и Прайске закљученъ уговоръ, и да је посланъ у Берлинъ да се прегледа и одобри. Главно је у томъ уговору то: да се Прайска обвеже објавити Русија ратъ, ако Русија нападне на Аустрију, и онда, ако неизпуни Русија оне четири точке.

— Са Руске границе јавља: да је заповеђено свима по-границнимъ властима, да све бегунце пуштају натрагъ у Польску, па макаръ они да су били у збогъ политичкога узрока своје отечество оставили.

— 9. Фебр. забранљенъ је извозъ пшенице изъ Русије у Польску. Изъ Варшаве пишу: да је дошла заповѣсть да се у Волхинији Михаилоградъ што пре постави у одбранитељно становъ.

— У Прагу догодио се великиј пожаръ у двору, где обитава царъ Фердинандъ и царица. У првомъ кату две, у другомъ петъ, а у трећемъ кату десетъ соба изгорело је. Царъ Фердинандъ једна ће се опетъ уселити у тај дворацъ, како се оправи.

— Јоче је царица аустријска родила принцепу. (21. тоњу у Земуну огласио је ову вѣсть.)

Течай: сребро 25% злато 5 фор. 57. кр.